

“Børnebøgerne kan lære de voksne noget”

Pacifist, debattør, feminist, reformpædagog, humanist, aldrig partipolitisk, international, dannelse, romanforfatter, børnebogsforfatter. Karin Michaëlis er svær at sætte i ramme. Men blandt de, der kender indgående til hendes liv og levned, er Bryggebro Eva Kvorning, som i denne måned i et foredrag på biblioteket stiller skarpt på Karin Michaëlis' børne- og ungdomsbøger

Tekst: Johnny Hedegaard
Foto: Ricardo Ramirez
redaktion@bryggebladet.dk

– Nysgerrigheden og værdierne – altså, noget af det, der ofte nævnes, er, at hun var ikke et politisk menneske. Hun var humanist først og fremmest, hun så sin næste. Er der nogen, der har brug for hjælp hér. Men hun tog ikke partipolitisk holdning. Hun var hverken grøn, rød eller blå, svarer Eva Kvorning på spørgsmålet om, hvad hun selv har til fælles med forfatter Karin Michaëlis (1872-1950).

Eva Kvorning er helt og aldeles hjemmevant i Karin Michaëlis' biografi og fortæller med stort engagement og bruger både arme, hænder, fingre og en stemmeføring, der lever med og konstant er afstemt stoffet.

At sige ja til noget, men

ikke hele pakken, betød for eksempel, at Karin Michaëlis delte mange holdninger med forfatteren og socialisten Bertolt Brecht, der som flygtning boede og skrev i hendes hus på Thurø. Men hun blev aldrig erklæret socialist.

Bertolt Brecht var i øvrigt langt fra den eneste, der nød godt af Michaëlis' humanistiske livssyn: I hendes hus på Thurø fandt mange jødiske og andre flygtninge fra det naziplagede Tyskland midlertidigt husly.

En mønt har to sider

Karin Michaëlis skrev, debatterede, deltog i den offentlige debat, tog ordet, forsvarede og beskyttede de svage. Men betyder det gode, man vil, noget andet i en anden sammenhæng? Skal man undlade at sige

noget vigtigt, fordi mønten altid har to sider?

På et tidspunkt holdt hun en radiotransmitteret tale i Studentersamfundet. Her tog hun skarpt afstand fra nazisternes jødeforfølgelser i Tyskland. Og lige netop i Tyskland havde hun store indtægter på sine bøger.

Hendes forlægger blev af nazisterne, som fik kendskab til radiotalen og Karin Michaëlis' generelle antikrigs- og socialistlignende holdninger, pålagt at bryde enhver form for forbindelse med Karin Mi-

chaëlis. Helt konkret betød det, at hun ikke kunne få sine honorarer. Men det var ikke bare hende selv, der betalte prisen.

Hendes bøger var lavet i tæt samarbejde med illustratoren Hedvig Collin. Selv om Michaëlis' bøger ikke var billedbøger, og illustrationerne blot understøttede teksten, var det Michaëlis' opfattelse, at bøgerne var et fællesprojekt, og Collin fik derfor halvdelen af honoraret. En indkomst, som også hun nu mistede, fordi forlæggeren afbrød al kommunikation,

I Karin Michaëlis' storhedstid rejste hun Europa tyndt med sine foredrag. Her er hun på besøg på det tyske badested Bad Kissingen, og billedet er taget af en kanonfotograf, af hvem hun har købt nogle eksemplarer, som hun blandt andet sendte hjem til sin gamle mor. Foto: Randers Stadsarkiv.

Bryggebo Eva Kvorning kender indgående til forfatter Karin Michaëlis, hvis børne- og ungdomsbøger hun fortæller om på Islands Brygge Bibliotek.

EVA KVORNING:

■ Har været radio- og TV-medarbejder, gymnasielærer og oversætter. Hun er uddannet cand.mag. med fransk og spansk som fag og tog som pensionist en bachelor i portugisiske og brasilianske studier på Københavns Universitet. Hun har nu tid til at folde sig ud med opgaver som for eksempel hvervet som webredaktør for Karin Michaëlis Selskabet. Derudover er Eva Kvorning bryggebo og flittig bruger af biblioteket.

der havde med Karin Michaëlis at gøre.

Da 2. verdenskrig brød ud, befandt Michaëlis sig i USA. Hun blev advaret mod at rejse hjem til Danmark og vendte først tilbage i 1946.

Begær i overgangsalderen

Karin Michaëlis slog igennem som forfatter i 1902 med romanen "Barnet". Samme år udkom romanen "Lillemor", som imidlertid ikke blev så vel modtaget her i landet. Til gengæld blev den oversat til ikke færre end seksten andre sprog. Som forfatter skrev hun intet mindre end seksogtredivende romaner for voksne og ni børnebøger.

I 1910 udkom sprængstofromanen "Den farlige alder". Den handler om noget så intimt og dengang revolutionerende som kvinder som seksuelle væsener. Endog med et begær i overgangsalderen. Den internationale berømmelse, og forargelse, kunne aflæses i salgstallene: I Tyskland blev der solgt 86.000 eksemplarer på de første fjorten dage.

Stor i det store udland

Karin Michaëlis har skrevet i hundredevis af kronikker og rejsebrev til såvel danske som udenlandske aviser og blade. Hun rejste meget, skrev meget og blandede sig i stort set alt. Intet for stort, intet for småt. Som Eva Kvorning siger:

– Karin Michaëlis var én, som talte hvilken som helst sag, som hun brændte for. Det er derfor, Birgit S. Nielsen (red. forfatter til en væsentlig biografi om Karin Michaëlis) kalder hende for en europæisk humanist.

Karin Michaëlis tjente formuer, som blev brugt på godgørende formål. Hun færdedes hjemmefant overalt. Verden var hendes legeplads. Hun var dus med nogle af den tids store: Albert Einstein, Sigmund Freud, Romain Rolland, Bertolt Brecht, Selma Lagerlöf og Sigrund Undset. Børnebøgerne blev oversat til tyve sprog og var nogle af de mest læste børnebøger i Europa,

men havde ikke nogen stor læserskare i Danmark.

Børnebøger

Det er især børnebøgerne om Bibi, Liselotte Lige glad og Torben, som skildres i hver deres bøger, der optager Eva Kvorning. Børnebøger, som i den store, kalejdoskopiske mangfoldighed af Michaëlis' skrivelser egentlig ikke fylder særligt meget. Men selv om det "kun" blev til ni af slagsen, har de alligevel en kolossal vægt og betydning. I dag måske mest for voksne.

Selv om for eksempel Bibi-bøgerne beskriver en moderløs piges eventyrlige opvækst med en far, der støttede hende i allerede som elleve-årig at rejse land og rige rundt. Helt alene og med toget som transportmiddel. En far, som på ingen måde støttede skolen i dens udsagn om, at Bibi er et uopdraget pigebarn. Jamen så skal hun da bare ikke gå i den skole mere! På den tid, 1927, et helt uøret barneliv og en uøret barneopfattelse. Derfor skal historierne måske ses i et andet lys end blot som børnefortællinger for børn.

Fortællinger om dannelse

Selv om Bibi-bøgerne ikke engang kunne sælge 2.

oplag i Danmark, blev de en uforudsigelig, bragende succes i udlandet med deraf følgende store indtægter. Hvorfor blev det så kun til ni børnebøger i alt? Det er der sandsynligvis flere grunde til:

Michaëlis begyndte først at skrive børnebøger i en forholdsvis moden alder. Hun var et sted i livet, hvor hun kunne reflektere, perspektivere sine oplevelser og meninger med et helt andet overblik. Et sted i livet hvor hun kunne sætte reformpædagogikken, som betød utroligt meget for hende, ind i en ny ramme. – Måske er hun hverken voksen- eller børnebogsforfatter, men hun har en fortælling, der skal ud, foreslår Eva Kvorning.

Og den fortælling handler om dannelse. Hvilke personer møder vi på vores vej i livet? Hvordan og hvor tidligt lærer vi at tage ansvar? Disse spørgsmål gennemlever bøgernes hovedpersoner i et livligt og sansende fortælleprog.

Berlingske advarer

Endda på en måde, så avisen Berlingske Tidende ligefrem advarede forældre mod at købe en bog der, med Eva Kvorning's ord, "handlede om sådan nogle ting som børn, der begynder at bestemme og er de fornuftige".

Så måske er børnebøgerne et retrospektivt dannelsesprojekt for voksne. Måske ligefrem en anderledes forfriskende pædagogisk lærebog? Fælles for pigerne i Karin Michaëlis' fortællinger er, at de er moderløse, og det gennemgående tema i bøgerne er: Hvordan bliver et barn, her en pige, til et selvstændigt, reflekterende voksent menneske? Især hvis man ikke har en moderskikkelse som rollemodel.

I vores moderne verden, hvor barnelivet og eventyret konstant er overvåget og kontrolleret af forældre og andre voksne, kan det måske være lidt provokerende og alligevel tankevækkende, når Eva Kvorning spørger:

– Hvordan kan en moderløs pige blive et fuldt menneske? Måske kan hun bedst det i en situation, hvor hun ikke har en mor som forbillede. Det kan godt være, det sker, når man er "fritstillet". Kvorning understreger dog, at det ikke er "nok" at være moderløs. Det handler også om barnets personlighed, hvem man møder på sin vej og så videre.

Er jeg da blevet flintrende gal...

På trods af at børnebøgerne som nævnt ikke fyldte fysisk meget i forfatterskabet, så fyldte de på en helt ander-

ledes og afgørende måde. Børnebøger er vigtige!

Michaëlis blev selv optaget i KRAKs Blå Bog, som er bogen med oplysninger om såkaldt betydningsfulde danskere. Men hverken illustratørerne Marie Hjuler, Hedvig Collin eller forfatteren Estrid Ott, som alle arbejdede med børnebøger, blev fundet værdige til Blå Bog. I en kronik trykt i Berlingske Aftenavis skriver en oprørt Michaëlis: "Er jeg da blevet flintrende gal? Dér har jeg gået i den sikre tro, at læseværdige børnebøger er litteraturens vigtigste skatte. Det er dem, der former den opvoksende ungdom, dem der hæver moralen, der belærer de små mennesker om nødvendigheden af at være god mod dyr og gamle".

Alt er første gang

Også Eva Kvorning finder børnebøgerne vigtige.

– Børn skal lære at møde verden med tillid, så man kan få et rigt liv. Børnene i bøgerne bliver mødt af voksne, der har været deres fortrolighed værdig. Mange tror, at barndommen er en sorgløs tid, men NEJ. Der er ingen, der sanser og føler så dybt som børn. Det er første gang, de oplever skuffelse, det er første gang i deres liv, et dyr dør fra dem. Alt er første gang. Selv om Michaëlis' bør-

Privatfoto taget på Thurø af Anton Norst, som var en af de flygtninge, Karin Michaëlis havde boende i 1938. De øvrige personer er hans kone og datter samt Karin Michaëlis veninde fra Wien, skolelederen Eugenie Schwarzwald. Foto: Randers Stadsarkiv.

nebøger høstede så stor succes i udlandet, er Eva Kvorning's fortælling på biblioteket om bøgerne ikke for børn. Fortællingerne og sproget fanger ikke moderne børn.

Men bøgerne har stadig værdi alligevel, mener Kvorning.

– På denne måde kan de voksne blive opmærksomme på, hvordan barnesindet er. Børnebøgerne kan lære de voksne noget.

► Eva Kvorning fortæller om Karin Michaëlis' børne- og ungdomsbøger "Lotte Lige glad", Bibi-bøgerne og "Den grønne ø" på Islands Brygge Bibliotek i Njalsgade den 20. marts klokken 19:00-20:40. Foredraget er gratis og selv om det omhandler børne- og ungdomslitteratur, er målgruppen voksne.

KARIN MICHAËLIS:

- Er født i Randers 1872 og døde i København i 1950.
- Hun blev kendt som samfundsdebattør, pacifist, filantrop, idealist samt roman- og børnebogsforfatter.
- Hun "blandede" sig, skrev og holdt foredrag om mange forskellige emner: dyrs velfærd, undertrykte kvinder, kvinders seksualitet, undertrykte folkeslag, krig, børn og reformpædagogik.
- Hun blev tildelt Christian X's Frihedsmedalje for sin indsats for Danmark i USA under 2. verdenskrig og er æresborger på Thurø.
- Karin Michaëlis er mere kendt i udlandet end i Danmark, men blev af bibliotekerne valgt til "Årets Klassiker" i 2022; året for hendes 150-årsdag.
- Læs mere hos Karin Michaëlis Selskabet: karinmichaelis.dk